

Dopady společenských změn na krajinu Československa 1918-1938

Tento text neprošel jazykovou ani odbornou korekturou
Jeho veřejné šíření je nepřípustné

Úpravy hranic v roce 1919-1920

- Smlouva zVersailles (28.6.1919) 324 km² Hlučínsko
- Smlouva ze Saint Germain-en-Laye 10.9.1919 připojeno Vitorazsko a Vlaticko 82 km², Moravsko-dyjský trojuhelník 30,3 km²
- Smlouva Beneš -Grabski 10.7.1920, rada vyslanců
28.7.1920 ztráta Těšínského Slezska

Území a obyvatelstvo

- Rozloha 140 394 km² (Morava a Slezsko v r. 1928 26 738 km²)
- Obyv. 1921 13,6 mil
- Obyv. 1930 14,3 mil
- Obyv. 1937 15,25 mil (odhad)
- Moravsko-slezská země 1921-3 3 338 997 lidí, 1930-3 5 566 603 lidí a 1937-3 6 488 880 lidí (odhad)
- Hustota zalidnění zemí Moravskoslezská-133, Čechy-137, Slovensko-68

Obyvatelstvo

- roce 1930 v zemi Moravskoslezské připadlo na 1000 mužů až 1070 žen
- Podle sčítání ČSR z roku 1921 žilo 65,51% obyv. československé národnosti, 22,3% německé národnosti, polské, židovské, maďarské národnosti, rusínské cikánské národnosti
- V roce 1921 bylo na Moravě a ve Slezsku 9 tis. Slováků, v roce 1930 14 tis. A pak ještě více
- Změna národnostní struktury – překládání státních úředníků, vojáků a četníků do pohraničí, slučování obcí (Velké Brno, Velká Olomouc, Velká Moravská Ostrava)

Zemědělství

- Počátkem 1. republiky zaměstnáno v zemědělství 39,6% obyvatel, pouze v Č. více v průmyslu
- V roce 1930 pracovalo v zeměd. na M. a S. 30 % s těžištěm v malých střed. podnicích do 20 ha hospodařící na 64% půdy, do 5 ha hospodařili na 23% půdy, velkostatků nad 50 ha hospodařilo na 20 % půdy, trpasličí hospodářství tvořili velkou skupinu zem. závodů (259 129) a obdělávaly pouze 6,6% půdy

Zemědělství

- Pozemková reforma – zákon přijat Revolučním národním shromážděním 16. dubna 1919. Rozhodl o záboru pozemkového majetku nad 150 ha zemědělské půdy nebo 250 ha půdy vůbec
- Zájem zabranou půdy združtevnit nebo půdu rozdrobit (zbytkové statky 30-100 ha) s cílem vytvořit ideální rolnická nebo statkářská hospodářství
- V dubnu 1920 zákon o záboru dlouhodobě propachtovaných pozemků, které dostali jejich bývalí nájemci, nejintenzivněji probíhala reforma v letech 1923-1926. K dispozici bylo přes 4 mil ha zabrané půdy

Zemědělství

- K 1. lednu 1938 bylo přiděleno 44,3% novým nabyvatelům a 45% vráceno původním vlastníkům
- V záboru zůstalo 10,7% půdy o níž mělo být rozhodnuto později. Z přidělených více než 1,8 mil a získali drobní nabyvatelé 43,9%, 12,5% zbytkové statky a 43,6% jiné větší subjekty
- Zábor polností a lesů Liechtenšteinů (7 000 ha odebráno a věnováno Vysoké škole zemědělské v Brně), církví (polesí Rychtářov – zřízen v roce 1937 vojenský prostor, řádu německých rytířů

Průmysl a zemědělství

- Nostrifikace
- Znárodnění vybraných průmyslových odvětví:
tabákový průmysl
- Konfiskace habsburského majetku – polnosti, statky,
- jižní Morava, Těšínsko

Průmysl

- ČSR nejvyspělejším nástupnickým státem Rakousko-Uherské monarchie (zůstalo zde 63 % průmyslových závodů)
- Nutná „nostrifikace“, přeložení sídla firmy z Vídně nebo Budapešti na území ČSR
- V době vzniku ČSR se český kapitál podílel na vlastnictví průmyslových podniků 33%

Průmysl

- V roce 1921 počet hlášených u obchodních a živnostenských komor: Komora Brno 11 926 km², 1,348 mil obyv., 33 117 průmyslových a živnostenských a 16 517 obchodních a dopravních podniků, Komora Olomouc 10 389 km², 1,314 mil obyv., 30 330 průmyslových a živnostenských a 14 844 obchodních a dopravních podniků, Komora Opava 4 423 km², 672 168 obyv., 13 757 průmyslových a živnostenských a 6 754 obchodních a dopravních podniků
- Odstraněny umělé německé většiny v komorách.

Průmysl

- Těžební průmysl 87% zásob černého uhlí a 84% zásob hnědého uhlí bývalé monarchie, v těžbě ČSR 6 místo Evropa a 9.-11. místo na světě
- 5 oblastí těžby (Ostrava, Oslavany, Kladno, Plzeň, Zacléř-Svatoňovice)
- Ostravsko-karvinský revír nejdůležitější (výroba koksu), mnoho těžebních společností (...) vlastnili 21 dolů a 12 koksoven
- 1920- 7,5 mil t, 1929-11 mil t, 1935-6,72 mil t, 1936-10 mil t (mechanizace pokles horníků a pracovníků, 32 závodů 75 000 lidí)

Průmysl

- Těžba rud železných střední Čechy a střední Slovensko
- Pokusná těžba ropy u Hodonína 1920
- Napajdelská velkostatkářka Baltazziová kvůli hledání ropy zkrachovala
- Vytěžilo se pouze 19 tis. t ročně

Průmysl

- Kovodělný zaměstnával v 1750 továrnách 325 000 dělníků,
- V roce 1930 pracovalo v tomto odvětví na Moravě v 8500 závodech 100 000 lidí a ve Slezsku v 1659 závodech téměř 25 000 lidí
- V železářském průmyslu byla významná ostravská průmyslová oblast (fr. Kapitál a pražská Živnostenská banka), největší Vítkovické železářny Rotschildů a Guttmanů, dále Třinecké železářny, drátovny Bohumín, Karlova hut' v Lískovci , železářny v Malé Morávce, řetězárny v České Vsi u Jeseníku

Průmysl

- Za hospodářské krize poklesla výroba ve Vítkovických železárnách o 40 %, v roce 1937 dosáhl závod vrcholu produkce 757 t surového železa a 776 t oceli
- Třinecké železářny železa 25% produkce ČSR a 23,2% oceli, Poldi Kladno. Tyto tři ocelárny vyrobily v 98,7% veškerého surového železa
- Významná zbrojní výroba, pancéře do pohraničních opevnění

Průmysl

- Strojírenský průmysl v ČSR zaměstnával 100 000 lidí (největší 1.brněnská 2 500 lidí a Královopolská strojírna 2 200 lidí, za krize fúze a pokles pracovníků na 1 800) Brněnská zbrojovka od 1919 státní, od roku 1925 a.s. se 75% podílem státu, v roce 1939 9 000 zaměstnanců, Blanenské strojírny od r.1927 součást pražské ČKD, Adamovské strojírny od r. 1935 součástí Škodových závodů v Plzni, Moravia Hlubočky u Olomouce (hřebíky) v r 1938 2700 zaměstnanců, Wichterle a Kovářík Prostějov výroba zemědělských strojů a automobilů Wikov, šicí stroje Minerva Opava 45 000 strojů ročně, pobočka v Boskovicích od roku 1936

Průmysl

- Textilní průmysl zaměstnával v roce 1930 v 40 000 závodech 360 000 lidí (Č 30 000 závodů, M a S 7900 podniků s 14 400 zaměstnanci)
- Kožedělný a obuvnický průmysl Zlín Bat'a, Třebíč Budischowsky a synové od r. 1920 (2 600 lidí) v roce 1931 zakoupil T. Bat'a. Koželužny v 30 letech zrušeny a přesunuty ze Zlína do Otrokovic (Bahňák, Bat'ov)
- Bat'ův koncern počátkem 30 let zaměstnával 38 % vše osob činných v obuvnictví v ČSR, pomocné závody Krasice u PV, Zruč n. Sáz., Bošany, Nové Zámky, Batizovce, cca 30 tis. zaměstnanců

Průmysl

- Potravinářský v roce 1930 v zemi Moravskoslezské v něm pracovalo přes 61 000 zaměstnanců
- Cukrovarů v roce 1920 43 (z toho 27 vyrábělo surový cukr), největší závody v Litovli, Drahanovicích, Holicích u OL, Bedihošti u PV, Kojetíně, Němčičkách n.H., Vyškově, Hodoníně, Břeclavi, Hrušovanech n. J., Opavě, Vavrovicích
- Pivovarů od r. 1918 ubývalo, vyráběla se 10 a 12, v Č. Se vypilo 120.2 l piva, na M. 59,3 l piva (1929)
- Sladoven převezeno z Monarchie 93,5%
- Lihovarů v roce 1936 889, v r.1930 na M. 178, S. 75

Průmysl

- Sklářský v roce 1930 62 000 zaměstnanců (roční produkce 2 mld Kčs a poklesy na 600 mil Kčs
- Dřevařský v roce 1930 46 000 závodů a 174 000 lidí
M. 42 000, S. 8500
- Stavebnictví M. 70 000, S. 17 000
- Výroba elektrické energie, elektrifikace 1937 M. a S. ,
74,8% obcí a 89,7% obyv., Č. 60% obcí a 87,8 obyv.,
Slovensko 23,5 obcí, Podkarpatská Rus 11,8 obcí
- Počet vodáren v roce 1930 577 z toho na M. a S.
129, zásobování domů Moravské Ostravy 98,8%,
Prahy 80,9, Brna 69,5%

Zásahy do krajiny

- Dobudovány 1934 Vranovská přehrada, 1932 Plumlovská přehrada, započala výstavba Brněnské přehrady (dostavěna během války), malá přehrada Bystřička u Vsetína vybudována již v roce 1912
- Zestátnění železnic v roce 1918, německá země Sudetenland si zřídila koncem XI.1918 vlastní ředitelství železnic se sídlem v Krnově (přesídlili z OL), zákon o železnicích v r. 1937, část železnic stát odkupoval Havlíčkův Brod-Žďár-Tišnov 1925, Mor.Budějovice-Jemnice 1925, Mutěnice-Kyjov 1930, Hodonín-Zaječí a Čejč-Ždánice 1930, postaveno 360 km nových tratí

Zásahy do krajiny

- Výstavba tratě Veselí n.M.-Nové Město n. Váhom (1927-29) a spojnice Vsetín a Bylnice, roce 1937 dobudována trať Horní Lideč-Púchov
- Batův projekt na železniční spojení Čech a Slovenska přes střední Moravu (Čes. Třebová, PV, ZL, Vizovice, Horní Lideč, Púchov) nebyl realizován
- Výstavba pohraničního opevnění lehké opevnění přes 10 000 malých pevností ŘOP 1935-1938, těžké opevnění tvořeno bunkry a pěchotními sruby

■ Děkuji za pozornost